

Kitâb-ı Dedem Korkud ‘alâ lisâni tâife-i Oğuzân’da Metin Dışı Kayıtlar*

Mustafa S. Kaçalın
(İstanbul)

Asar-ı İslâmîye ve Millîye Tedkîk Encümeni reisi rahmetli Diyarbakırlı Ali Emiri Efendi [1857-1924]’nin gözüne çarparak dikkati çekmesi üzerine eserin Maarif Nezareti aracılığıyla Berlin’deki çoğaltmasının resmi getirtilip Kilisli Muallim Ahmed Rifat [BİLGE] [1876-1953] tarafından 1916’da dizgi olarak yayınlanmasından sonra *Kitâb-ı Dedem Korkud ‘alâ lisâni tâife-i Oğuzân* üzerinde Türkiye’de ve Türkiye dışında pek çok yazı yazıldı.

Tokat-Niksar’dan Almanya’nın Dresten Kütüphanesine giden yazmada, üzerinde durulmağa gerek duyulmadığını sandığımız metin dışı kayıtlar, fotoğraftan okunabildiğince sunulmağa çalışılacaktır. Bu konunun bir kısmına daha önce değinilmişti¹.

1^a Sağda: *târîh-i vefât-ı Otmân Paşa, sene 993*. [=Osman Paşa’nın ölüm yılı, 1585.] Osman Paşa kaynaklardan çıkarılan bilgilere göre ÖZDEMİROĞLU Osman Paşa olmalıdır.

Solda: ... *tânî zeylinde* ... / ... *fâyidelidir yazıldı*.

Orta üstte: *Kitâb-ı Dedem Korkud ‘alâ lisâni tâife-i Oğuzân*. [=Oğuz boylarının dilinde Dedem Korkud Kitabı.]

Orta altta: *katabahu ‘abdu ’r-rahîm bin farruh kat-ğudâ şânahu ’llâh*. [=Ferruh oğlu Abdurrahim kethüda yazdı, Allah korusun.]

*maraca ’l-bahrayni dam’î kâda an yaltağıyân
baynahum min ‘azmi bâbî barzağhuⁿ lâ-yabğiyân
hâkağâ tabkî ’uyünî lam tazal nazğâğatân²
kayfa lâ-abkî va cîa cannatâhu vacnatân*

[=Gözyaşlarım iki ırmağı kuyuverdi az kalsın karışacaktı.

* 1300. yılında Oğuz’un destanı Dede Korkut (İstanbul, 5 Aralık 1999)’daki milletler arası toplantıda Pazar günü sunulmuştur.

1 ÖZTELLİ: “Dedem Korkut Üzerine Yeni Bazı Düşünce ve Görüşler”.

2 ALLÂH: *Qur’an*: 25. Furğân 53; 55. Rağmân 19, 20, 66.

Aralarında kapımın kemiğinden bir engel, hiç karışmazlar.

İşte gözlerim dinmeksizin ağlıyor, yaşlar çağlıyor.

Nasıl ağlamayayım, onun iki cenneti yanaklarımda.]

Remel Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

*maḥabbat-nāma aḥirinde yazılmışdur. / bādā hamīşa rif'at-i tū hamçū
āftāb³. [=Yüceliğin hep güneş gibi olsun.]*

Muzāri' Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

*beş vakt namāz 'akabince okıya mekke ve medīnede / vefāt éde ve şehādet
müyesser ola, inşā 'llāhu ta'ālā. / allāhumma 'rzuḳnā bi-şahādatⁿ fī sabīlīka
/ va 'c'al mavtī fī baldati nabiyyīka 'alayhi 's-salām. [=Allah'ım, yolunda
şehitlikle rızıklandır, selām olsun peygamberinin beldesinde ölümümü nasip
eyle.]*

*1^b ba-hunar kūş zān ki dar-'ālam / adab ān-rāst kū hunar dārad. [=Hüner
kazan, çünkü âlemde hünerli edelidir.]*

*'arāk-ı süsen per-i siyāvuşān⁴ zufā⁵ eczāları berāber alına meṭelā birer
akça alına / bir kimesne su'āle mübtelā olsa bu eczāları bir çölmek içine
koyup şu-y-ıla kaynadup şabāh / ve aḥşāmda bir fīncān içe, ammā kaḥve
gibi ısıcaḳ içe, bi 'avni 'llāhi ta'ālā şifā bulur.*

*at-tavfīḳu i'ānatu 'llāhi ta'ālā / li 'abdiⁿ 'alā amriⁿ yuḥibbuhu / va
yardāhu. [=Tevfik Allah'ın kulunu sevdiği ve razı olduğu işte yardım
etmesidir.]*

*bābuⁿ bir kimesnenün baḥtı bağlanup açılmasa bu āyetleri 480 kere kendü
üzerine okuya baḥtı açılır, bi-idni 'llāhi ta'ālā. bi 'smi 'llāhi 'r-raḥmāni 'r-
raḥīm rabbanā 'fah baynanā va bayna ḳavminā bi 'l-ḥaḳḳi va anta ḥayru
'l-fātīḥina⁶. va 'ḡfir lanā fa innaka ḥayru 'l-ḡāfirīna⁷. va 'rḥamnā fa innaka
ḥayru 'r-rāḥimīna⁸. va 'rzuḳnā fa innaka ḥayru 'r-rāziḳīna⁹. [=Koruyan*

³ Şimdilik bk. H^VACA 'İMAD: *Maḥabbet-nāme*: Süleymaniye Ktp. Ayasofya Kit. K. 4131. sy. 1^b-28^a, 28^b-53^b yr. 21 sr. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 4054/3. sy. 64^b-89^a. yr. 21 r. 898 [=1492]. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 5130. sy. (Arapça), Süleymaniye Ktp. Mahmud Paşa Kit. 278/1. sy. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Mihrişah Kit. 360. sy. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa Kit. 1383/8. sy. (Farsça).

⁴ *siyāvuşān* 'baldırıkara' Fr. *Adiantum capillus veneris*, *capillaire*.

⁵ *zulfā* 'yaban nanesi' *Hysopus officinalis*, Fr. *hysope*.

⁶ ALLĀH: *Ḳur'ān*: 7. A'rāf 89.

⁷ ALLĀH: *Ḳur'ān*: 7. A'rāf 155. *fa 'ḡfir lanā va 'rḥamnā va anta ḥayru 'l-ḡāfirīna*.

⁸ ALLĀH: *Ḳur'ān*: 23. Mü'minun 109. *fa 'ḡfir lanā va 'rḥamnā va anta ḥayru 'r-rāḥimīna*. Bizi bağışla, bize acı. Sen acıyanların en iyisisin.

⁹ ALLĀH: *Ḳur'ān*: 5. Mā'ida¹ 114. *va 'rzuḳnā va anta ḥayru 'r-rāziḳīna*.

kayırgan Allah'ın adıyla. Rabbimiz, bizimle kavmimizin arasını açıklığa kavuştur. Elbette sen açıklığa kavuşturanların en iyisisin. Bizi bağışla, bize acı. Sen bağışlayanların en iyisisin. Bizi rızıklandır. Sen rızık verenlerin en iyisisin.]

*al-ḥadīṭ al-'ulamāu umanāu 'llāhi 'alā ḥalkihi*¹⁰. [=Bilginler Allah'ın insanlar üzerindeki güvenlileridir.]

*al-ḥadīṭ ra'su 'l-ḥikmatī maḥāfatu 'llāhi*¹¹. [=Hikmetin başı Allah korkusudur.]

*al-ḥadīṭ al-cannatu tahta zīlālu 's-suyūfi*¹². [=Cennet kılıçların gölgesi altındadır.]

*al-ḥadīṭ fī kullī kabadiⁿ ḥarrā acru*¹³. [=Her karaciğer taşıyana yardım etmek sevaptır.]

*al-ḥadīṭ al-mu'minu aḥu 'l-mu'mini*¹⁴. [=Mümin müminin kardeşidir.]

*al-ḥadīṭ aṣ-ṣitāu rabī'u 'l-mu'mini*¹⁵. [=Kış müminin baharıdır.]

*al-ḥadīṭ hadiyyatu 'llāhi ilā 'l-mu'mini as-sāilu 'alā bābihi*¹⁶. [=Kapıdaki dilenci Allah'ın mümine armağandır.]

*al-ḥadīṭ ṣarafu 'l-mu'mini kiyāmuḥu bi 'l-layli va 'izzuḥu istiḡnāuḥu 'ani 'n-nāsi*¹⁷. [=Müminin yüceliği geceyi ayakta geçirmesi, izzeti ise kişilerden istememesidir.]

10 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 50. s. 78. h.; al-ḲURṬUBİ: *Cāmi'u'l-Aḥkāmī'l-Ḳur'an*: IV, 41. s.

11 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 50. s. 79. h.; *Tevrat*: Eyub 28:28; Mezmurlar 111:10; Süleymanın Meselleri 9:10.

12 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 51. s. 81. h.; al-BUḤĀRİ: *al-Cāmi'u 's-Şahīḥ*: (VI, 2772) 56. Cihād 111. bāb. 171. h.; al-MUSLİM: *al-Cāmi'u 's-Şahīḥ*: V, 358) 32. Kitābu 'l-cihād va 's-siyar 6. bābu karāha^{tu} tamannā liḳā'i'l-'aduvvi va 'l-amru bi 's-ṣabri 'inda'l-liḳā'i 20 (1742). h. (VI, 104) 33. Kitābu 'l-İmāra 146 (1902). h.; ABİ DĀVÜD: *as-Sunan*: (III, 503) 9. Kitābu'l-cihād 98. bābu fī karāhati tamannā liḳā'i'l-'aduvvi 2631. h.; TİRMİZLİ: *as-Sunan*: (III, 205) 22. Kitābu faẓāilu'l-cihād 23. bāb 1710. h.

13 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 50. s. 77. h.; Küçük değişiklikler şu kaynaklarda: İBN ANAS: *al-Muvaḫḫā*: 49. Kitābu şifatu'n-nabiyyi şallā'llāhu 'alayhi va sallama 20. bāb 23. h. (II, 583); al-BUḤĀRİ: *al-Cāmi'u 's-Şahīḥ*: (V, 2190) 42. Musakḳāt 10. bāb. 11. h.; [al-BUḤĀRİ]: *al-Adabu'l-Mufrad*: 1, 391. s. 378. h.; al-MUSLİM: *al-Cāmi'u 's-Şahīḥ*: (VII, 110) 39. Selām 41. bāb 2244 (153). h.; İBN MĀ CA: *as-Sunan*: (IX, 473) 33. Kitābu'l-adab 8. bābu faẓlu şadaḳatī'l-mā'i 3686. h.; ABİ DĀ VÜD: *as-Sunan*: (III, 455) 9. Kitābu'l-cihād 47. mā yu'maru bihi min al-ḳiyāmi 'alā 'l-davābbi va al-bahāimi 2550. h.

14 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 52. s. 87. h.; [al-BUḤĀRİ]: *al-Adabu'l-Mufrad*: 1, 253. s. 239. h.; al-MUSLİM: *al-Cāmi'u 's-Şahīḥ*: (IV, 312) 16. Selām 6. bāb 1414 (56). h. İrfan Yayınevi No. 7/4.; ABİ DĀ VÜD: *as-Sunan*: (V, 629) 35. Kitābu'l-adab 96. mā cā'a fī'r-ru'yā 5018. h.

15 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 54. s. 98. h.

16 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 56. s. 104. h.

17 al-ḲUẒĀ 'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 56. s. 106. h.; al-'ACLÜNİ: *Kaḡfu 'l-Ḥafā*: II, 12. s. 1550. h.

*al-ḥadīṭ al-īmānu nişfāni nişfuⁿ şabruⁿ va nişfuⁿ şukruⁿ*¹⁸. [=İman iki yarıdır, yarısı göğüs germek, yarısı şükretmektir.]

*al-ḥadīṭ al-cannatu taḥta aḳdāmi 'l-ummahāti*¹⁹. [=Cennet annelerin ayakları altındadır.]

[*al-ḥadīṭ*] *al-cannatu dāru 'l-aşhiyāi*²⁰. [=Cennet cömertlerin evidir.]

*al-ḥadīṭ ad-du'āu bayna 'l-aḳāni va 'l-iḳāmati lā-turaddu*²¹. [=Ezanla ikamet arasındaki dua geri çevrilmez.]

*al-ḥadīṭ al-mu'minu mir'ātu 'l-mu'mini*²². [=Mümin müminin aynasıdır.]

[*al-ḥadīṭ*] *ad-du'āu silāhu 'l-mu'mini*²³. [=Dua müminin silâhıdır.]

*al-ḥadīṭ tuḥfatu 'l-mu'mini al-mavtu*²⁴. [=Ölüm mümine armağandır.]

*al-ḥadīṭ al-ḥayāu min al-īmāni*²⁵. [=Utanmak inançtandır.]

*al-ḥadīṭ al-mu'minu man aminahu 'n-nāsu 'alā anfusihim va amvālihim va dimāihim*²⁶. [=Mümin, insanların kendilerinden mallarından ve kanlarından güven duydukları kişidir.]

*al-ḥadīṭ al-'ilmu ḥalīlu 'l-mu'mini al-'aḳlu dalīhulu al-ḥilmu vazīruhu va 'r-rifḳu vāliduhu*²⁷. [=Bilgi, müminin dostu, akıl kılavuzu, yumuşaklık bakanı, yufka yüreklilik babasıdır.]

ruviya anna 'n-nabiyya 'alayhi 'ş-şal'ātu va 's-salām / ḳāla li ḥassāni 'bni tābitiⁿ şu'ārāu 'l-islāmi / taḥta livāika fī 'l-cannati va şu'ārāu 'l-kuffāri /

¹⁸ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 58. s. 112. h. *nişfuⁿ şukruⁿ va nişfuⁿ şabruⁿ*; al-ḲURTUBİ: *Cāmi'u'l-Aḥkāmī'l-Ḳur'ān*: XIV, 79. s.

¹⁹ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 51. s. 82. h.; İBN MĀCA: *as-Sunan*: (VII, 498) 24. Kitābu'l-cihād 12. bābu'r-raculu yağzuvu va lahu abavān 2781. h.; an-NASĀİ: *as-Sunan*: (VI, 377) 24. Kitābu'l-cihād 6. bāb 3090. h.

²⁰ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 51. s. 80. h.

²¹ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 51. s. 83. h.; al-'ACLŪNİ: *Kaşfu 'l-Ḥafā*: I, 485. s. 1296. h. *lā-yuraddu*; 'ABD AL-RAZZĀQ: *al-Muşannaḥ*: I, 495. s. 1909. h.; ABİ DĀVŪD: *as-Sunan*: (I, 397) 2. Kitābu'ş-Şalāt 35. bāb 521. h.

²² al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 52. s. 86. h.; [al-BUḤĀRİ]: *al-Adabu'l-Mufrad*: I, 253. s. 239. h.; ABİ DĀVŪD: *as-Sunan*: (V, 568) 35. Kitābu'l-adab 57. bāb fī'n-naşihati va'l-ḥiyāti^{ti} 4918. h.

²³ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 54. s. 99. h.

²⁴ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 56. s. 105. h.

²⁵ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 57. s. 109. h.; al-BUḤĀRİ: *al-Cāmi'u 'ş-Şaḥīḥ*: (I, 177) 1. İmān 15. Bāb. 17. h.; [al-BUḤĀRİ]: *al-Adabu'l-Mufrad*: I, 606. s. 602. h.; al-MUSLİM: *al-Cāmi'u 'ş-Şaḥīḥ*: (I, 99) 1. İmān 12. Bāb. 58. h.; İBN MĀCA: *as-Sunan*: (I, 89) 1. Muḳaddima^l 9. bābu'l-īmān 58. h.; ABİ DĀVŪD: *as-Sunan*: (5, 495) 35. Kitābu'l-Adab 7. bābu'l-ḥayā^a 4795. h.; an-NASĀİ: *as-Sunan*: (VIII, 564) 47. Kitābu'l-īmān 16. bāb 4972. h.

²⁶ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 53. s. 91. h. Küçük farkla; İBN MĀCA: *as-Sunan*: (X, 141) 36. Kitābu'l-ḥitān 2. bābu ḥurma^{tu} dami'l-mu'mini va mālihi 3933. h.

²⁷ al-ḲUZĀ'İ: *Şihābu'l-Aḥbār*: 56. s. 107. h. *al-'ilmu ḥalīlu 'l-mu'mini va 'l-ḥilmu vazīruhu va 'l-'aḳlu dalīhulu va 'l-'amalu ḳā'iduhu va 'r-rifḳu vāliduhu va 'l-birru aḥūhu va 'ş-şabru amīru cunūdihi*.

tahta livâi imrii 'l-kaysi fî 'n-nâri. [=Selât ile selâm olsun Peygamber'in Sabitoğlu Hassan'a²⁸ Müslüman şairler cennette senin sancağın altında, kâfir şairler ise cehennemde İmriulkays²⁹'in sancağı altında olacaklardır, dediği söylenir.]

On sekiz hadisin on sekizi de al-ĞUZÂ'Î'nin *Şihâbu'l-Ahbâr*'ında art arda olmasa da birbirine yakın olarak geçen 77-83, 86, 87, 91, 98, 99, 104-109, 112. sayılı hadislerdir.

Son yaprak:

nedür ol insden toğsa oğlan
 aña hazır gelür kürkle kaçtan
 toğıcağ insden bî-aman ol
 anası gibi hem *sırlar* revan ol
 sözün cümle 'alem hıfz éderler
 anuñla cem' olup seyre giderler
 tutılır bir güzel nazûk *kehâra*
 şoylar göñül ol hûb yaruğ[a]
 kimi dér kim *nelem* az çıkarlar
 yoldan kimi der kim yazukdur
 düşer üstine anuñ bunca 'aşık
 olur her biri bir yara muvafık

*

bî-te'ennî eyleyen oğaranı
 'aķıbet fasid éder yaza dañı

*

ba-hunar güş z'ân ki dar 'âlam
adab ân-râ-st gü hunar dârad

*

şahib-i kitab / 'abdu'llah / bin ferruh / ...

KAYNAKLAR

- 'ABD AL-RAZZAQ: Hafîzu 'l-kabîr Abî Bakrîn 'ABD AL-RAZZAQ bin Hammam al-Şan'anî [778-826]: *al-Muşannağ*: [Yayınlayan:] Ĥabîbu 'r-raħman al-A'ZAMÎ, Bayrût ²1403-1983, Maclis 'İlmî, I.
- ABÎ DĀVÜD, Sulayman bin al-Aş'aş b. İşhağ as-Sicistanî al-Azdî [817-888]: *as-Sunan*: Terceme: İbrahim KOÇAŞLI: *Sünen-i Ebî Davud ve Tercemesi*: İstanbul 1983, 1-5. c. Millî Gazete Yayınları No: 1-5.
- al-'ACLÜNÎ, İsmâ'îl b. Muħammad [ö. 1749]: *Kaşfu 'l-Ĥafâ va Muzîlu 'l-İlbâsi ammâ*

28 SĀBİTOĞLU Hassân [563-682]: Medineli Hazrec boyundan, altmış yıl cahillik altmış yıl İslâm üzere yaşamıştır. Son peygamberin şairi olup onu düşmanlarının saldırılarına karşı şiirleri ile savunması dolayısıyla bütün Müslümanlar arasında pek yaygın bir üne ve saygıya erişmiştir. ATEŞ: "Hassân".

29 İMRİÜL KAYS: *Yedi Askı al-mu'allaķātu 's-sab'a*.

'*ştahara min al-Ahādīti 'alā Alsinati 'n-Nāsi*: [Yayınlayan:] Aḥmad KALĀŞ, Bayrūt 1351 [=1932], I-II.

ALLĀH: *Kur'an*.

ATEŞ, Ahmed [1917-1966]: "Hassân", *İslâm Ansiklopedisi*: İstanbul 1949, 5/1. c. 43. cüz 343^a-347^a. s.

al-BUHĀRĪ, Abū 'Abdu 'llah Muḥammad b. İsmā'îl [809-869]: *al-Cāmi'u 'ş-Şahîh*: Mütercimi: Mehmed SOFUOĞLU [1923-1987]: *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*: 1-9: İstanbul 1987, 10-12: 1988, 13-16: İstanbul 1989 1-16. c.; Hikmet TEKİN: *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi İndeksi*: İstanbul 1990. Ötüken Neşriyat.

[al-BUHĀRĪ, Abū 'Abdu 'llah Muḥammad b. İsmā'îl [809-869]]: *al-Adabu'l-Mufrad*: Terceme ve Şerh: A[li] Fikri YAVUZ: (*Edeb-ül Müfred*) *İmam Buhârî'nin Derlediği Ahlâk Hadîsleri*: İstanbul 1979, [Cilt: 1], XVI+662 s. Sönmez Neşriyat A. Ş. Yayınları: Umumî Neşriyat No. 40. Kur'an ve Hadîs İlimleri: Hususî No. 14.; Cilt: 2 İstanbul 1981, 756 s.

HÛACA 'İMĀD: *Maḥabbet-nāme*: Süleymaniye Ktp. Ayasofya Kit. K. 4131. sy. 1^b-28^a, 28^b-53^b yr. 21 sr. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 4054/3. sy. 64^b-89^a. yr. 21 r. 898 [=1492]. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 5130. sy. (Arapça), Süleymaniye Ktp. Mahmud Paşa Kit. 278/1. sy. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Mihrişah Kit. 360. sy. (Farsça), Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa Kit. 1383/8. sy. (Farsça).

İBN MĀCA, Abū 'Abdu 'llah Muḥammad b. Yazîdi 'l-Ḳazvîni [824-886]: *as-Sunan*: Çeviren: Haydar HATIPOĞLU [1929-1995]: *Sünen-i İbni Mâce Tercemesi ve Şerhi*: 1-3. c. 1982, 4-10. c. [İstanbul] 1983, Kahraman Yayınları Umumi Neşriyat No: 6, Kur'an ve Hadîs İlimleri Hususî No: 1.

İMİRİÜL KAYS [520-565]: *Yedi Askı al-mu'allakātu 's-sab'a*: Tercüme eden: [Mehmet] Şerefeddin YALTKAYA [1879-1947], İstanbul 1943, 127+67 s. Dünya Edebiyatından Tercümeler Şark - İslâm Klâsikleri: 2.

al-ḲURṬUBĪ [854-939]: *Cāmi'u'l-Aḥkāmī'l-Kur'an*: 1387-1967, I-XX. c.

al-ḲUZĀ'I, ḲAZĪ ABĪ 'Abdi 'llah Muḥammad b. Salama' [ö. 1062]: *Şihâbu'l-Aḥbâr*: Ali YARDIM: *Şihâb'ül-Aḥbâr Tercümesi*: İstanbul 1999, XII+344+1+163+2 s. Damla Yayınevi Nu: 410.

al-MUSLİM, Abū 'l-Husayn Muslimu 'bni 'l-Ḥaccac al-Ḳuşayrî an-Nıysabürî [821-875]: *al-Cāmi'u 'ş-Şahîh*: Mütercim: Mehmed SOFUOĞLU [1923-1987]: *Sahîh-i Muslim ve Tercemesi*: İstanbul 1390 / 1970, (VII, 110) 39. Selam 41. bab 2244 (153). h. İrfan Yayınevi No. 7/7.

an-NASĀİ, Abū 'Abdu 'r-raḥman Aḥmad b. Şu'ayb b. 'Alî b. Baḥr b. Sinan b. Dînar [830-915]: *as-Sunan*: Calâlu 'd-dîn as-SUYŪTĪ [1445-1505]'nin *Şarh'i* ve as-SINDĪ [ö. 1726]'nin *Hâşiya*'siyle birlikte Mütercimler: A[hmet] Muhtar BÜYÜKÇINAR, Ahmet TEKİN, Ö[mer] Faruk HARMAN, Yaşar EROL: *Sünen'ün-Nese'i*: İstanbul 1981, I-VIII. c. Kalem Yayıncılık A. Ş.

ÖZTELLİ, [Hüseyin] Cahit [1910-1978]: "Dedem Korkut Üzerine Yeni Bazı Düşünce ve Görüşler", *Türk Folklor Araştırmaları*: İstanbul 1969 (Temmuz) XII, 240. sy. 5331-5336. s.

- *Tevrat*.

TİRMİZLİ Abū 'İsa Muḥammad b. 'İsa b. Şavra [824-892]: *Sunan*: Mütercim: Osman Zeki MOLLAMEHMETOĞLU ≈ SOYYİĞİT: *Sünen-i Tirmizî Tercemesi*: İstanbul I: 1971, II: 1972, III: 1973, IV: 1975, V: 1976, VI: 1977. Yunus Emre Yayınları Nu: 2. Yunus Emre Yayınları Nu: 2.